

Didžioji universitetų chartija 2020

Preambulė

Didžioji universitetų chartija yra pagrindinių principų, kuriais turi būti grindžiama universitetų misija, deklaracija ir įtvirtinimas, pasirašyta 1988 metais Bolonijos universiteto 900-ojo jubiliejaus proga. Pirmasis šios chartijos principas – nepriklausomybė: tiriamasis ir mokslinis darbas privalo išsaugoti etinę ir intelektualinę nepriklausomybę, atsietą nuo bet kokios politinės įtakos ar ekonominių interesų. Antrasis – mokomosios ir mokslinės tiriamosios veiklų nedalomumas, aktyvus studentų dalyvavimas žinių ir supratimo gelmės paieškose. Trečiasis principas pažymi, kad universitetas puoselėja ieškojimų ir diskusijų laisvę, tai erdvė, pasižyminti atvirumu dialogui ir atmetanti nepakantumą.

Didžioji universitetų chartija pripažino, kad šiais principais besivadovaujantys universitetai, patyrę bendrą kultūros, geografijos ir istorijos poveikį, gali gyvuoti visokiomis formomis. Nors šis dokumentas – tai produktas, atspindintis konkretų Europos raidos momentą, jis numato ir viziją susivienijusio pasaulio, kuriame žinios ir jų poveikis įveikia kultūrų ribas ir išplečia žmogiškąjį pažinimą.

Nuo to laiko tarptautiniai ryšiai visame pasaulyje peraugo į formas, kurių buvo neįmanoma įsivaizduoti skelbiant pirminę deklaraciją.

Pasaulyje pagausėjo universitetų, smarkiai išsiplėtė jų įvairovė, aprėptys ir misijos. Pasauliniu mastu vis daugiau ir kuo įvairesnių žmonių siekia įgyti universitetinį išsilavinimą, daugėja ir šių siekį pagrindžiančių priežasčių bei studentų šeimų ir bendruomenių lūkesčiai. Gerokai padaugėjo publikacijų, bet mažėja pasitikėjimas akademinė bendruomene, nes smunka pasitikėjimas ekspertiniu jos išmanymu. Tobulėjant technologijoms, sparčiai keičiasi mokymo (-si) ir tyrimų pobūdis; universitetai šią raidą skatina patys ir reaguoja į jos pokyčius.

Nepaisant šių permainų, aukštojo mokslo kaip kaitos ir socialines transformacijas skatinančio veiksnio potencialas išlieka. Principai, išdėstyti Didžiojoje universitetų chartijoje, šiandien, kaip ir 1988-aisiais, vis dar aktualūs; jie laikomi neatsiejama prielaida žmogui tobulėti per ieškojimus, tyrimus ir prasmingą veiklą. Čia išvardyti dramatiški pokyčiai rodo, kad pasaulio akademinė bendruomenei būtina apibrėžti atsakomybes ir įsipareigojimus, kurių gyvybišką svarbą universitetams visame pasaulyje XXI amžiuje pripažįsta dokumentą pasirašiusios šalys. Tokia yra šios naujos deklaracijos sudarymo priežastis.

Principai, vertybės ir atsakomybės

Universitetai pripažįsta, kad vadovaujasi ir prisiima atsakomybę už pasaulio ir bendruomenių, dėl kurių veikia, siekius ir iššūkius, sprendžia juos žmonijos naudai ir prisideda prie tvarumo.

Intelektinis ir etinis autonomiškumas yra skiriamasis bet kurio universiteto bruožas ir įsipareigojimų visuomenei vykdymo prielaida. Vyriausybės ir plačioji visuomenė turi pripažinti ir saugoti šį savarankiškumą, o pačios aukštojo mokslo institucijos – aktyviai ginti.

Kad iki galo įveiklintų savo potencialą, universitetai ir pilietinė visuomenė turi sudaryti patikimą socialinę sutartį, kuri padėtų siekti kuo aukštesnės akademinės veiklos kokybės, išsaugant visišką institucinį autonomiškumą.

Kurdami ir skleisdami žinias universitetai kvestionuoja dogmas ir nusistovėjusias doktrinas, skatina kritinį studentų ir mokslininkų mąstymą. Akademinė laisvė yra jų gyvastis, o atviras tyrimas ir dialogas – jų išteklių šaltinis.

Universitetai įsipareigoja mokyti ir vykdyti mokslinius tyrimus etiškai ir sąžiningai, pateikti tvirtus, keliančius pasitikėjimą ir prieinamus rezultatus.

Universitetams tenka visuomeninis vaidmuo ir atsakomybė. Jie yra pasaulinių, kolegialių mokslinių tyrimų tinklų ir akademinių standartų, kurie remiasi bendromis žiniomis ir prisideda prie tolesnio jų vystymo, dalis. Universitetai yra įsilieję į atskiras kultūras ir vaidina svarbų vaidmenį kultūroms keičiantis ir suklestint. Nors yra išitraukę į pasaulinius pokyčius ir juos veikia, universitetai aktyviai dalyvauja ir prisiima lyderystę vietos bendruomenių ir ekosistemų veiklose.

Universitetai yra nediskriminuojančios tolerancijos ir pagarbos erdvės, juose klesti požiūrių įvairovė, vyrauja teisingumo ir sąžiningumo principais grįstas įtraukumas. Todėl jie įsipareigoja siekti teisingumo ir sąžiningumo visose akademinio gyvenimo srityse, įskaitant priėmimą, įdarbinimą ir profesinio augimo praktiką.

Švietimas yra žmogaus teisė, viešasis gėris, jis turi būti prieinamas visiems. Universitetai pripažįsta, kad mokymasis yra visą gyvenimą trunkantis procesas, o aukštasis išsilavinimas apima tik vieną gyvenimo etapą. Šiame etape universitetai teikia paslaugas visiems studijuojantiems, nesvarbu, kurioje savo gyvenimo atkarpoje jie siekia aukštojo mokslo.

Universitetai pripažįsta, kad asmenys ir bendruomenės, susiklosčius nepalankioms sąlygoms, dažnai patiria sunkumų siekdami aukštojo išsilavinimo arba keisdami akademinių studijų pobūdį ar jų turinį. Stengdamiesi realizuoti žmogiškąjį potencialą visur, universitetai tikslingai siekia būdų, kaip skatinti ir aktyvinti nuomonių ir požiūrių įvairovę.

Pasirašydami Didžiąją universitetų chartiją 2020 universitetai įsipareigoja laikytis pirminės deklaracijos ir puoselėti bei plėtoti čia išvardytus principus, vertybes ir atsakomybes bei stiprinti universitetų vaidmenį tausojant planetą ir stiprinant sveikatą, klestėjimą ir švietimą visame pasaulyje.

Dokumentą patvirtino Valdančioji taryba 2020 m. kovo 12 d.